

Hemming Bergeholz/Sandro Nielsen

Den hidtil største dansk-engelske/ engelsk-danske fagordbog

Hvad kan man bruge en ordbog til? Dette spørgsmål har lingvister flere gange stillet, når de har sammenlignet salgstal for ordbøger med resultatet af en brugerundersøgelse. På den ene side er det kendt, at ordbøger hører til en bogtype, som forlagene tjener ganske godt på. På den anden side viser brugerundersøgelser, at mange ord-bogsejere aldrig slår op i deres ordbog. Hvad bruges ordbøger så til? De skal måske pynte i bogreolen; de er også velegnede til at presse blomster eller frimærker med; der findes også et tilfælde, hvor en turist i Spanien reddede livet, fordi hans ordbog i jakkelommen holdt en revolverkugle tilbage (se Bergeholz/Mugdan 1985,7). Men ordbøger bruges vel også som det, de er beregnet til: som opslagsbog.

Umiddelbart ville vi mene, at fagordbøger burde udgøre et nødvendigt værktøj som hjælp ved oversættelse til eller fra en fremmedsproglig fagtekst eller ved læsning af en fremmedsproglig tekst. Men desværre indeholder netop fagordbøger ofte så få opslagsord og har så utilstrækkelige oplysninger, at mange potentielle ordbogsbrugere på grund af dårlige erfaringer ikke eller sjældent bruger dem.

Hvilken ordbog vil være et nyttigt hjælpemiddel ved oversættelsen af en fagtekst eller ved formuleringen af en tekst i et fremmedsprog? Svaret er enkelt: En tosproget fagordbog, en tosproget **alordbog** (Wiegand 1988,749), som indeholder alle de faglige og sproglige oplysninger, man har brug for. Ved oversættelser fra et fremmedsprog drejer det sig først og fremmest om angivelser af ækvivalenter for enkelte ord eller grupper af ord, ved oversættelser til et fremmedsprog vil der derudover i særlig grad være behov for oplysninger om den grammatiske brug og om kollokationsindskrænkninger. De fleste fagordbøger kan ikke tilnærmelsesvis opfylde sådanne krav til en bredt anvendelig fagordbog. De fleste tosprogede fagordbøger indeholder desuden et meget snævert lemmaudvalg, ofte kun 1.-2.000 stikord, som ikke dækker ordvalget i det pågældende fagområde.

Den netop udkomne nye tosprogede fagordbog kunne ifølge sin reklame tekst være lige netop den ordbog, som enhver oversætter har brug for: "Med 150.000 fagudtryk fra alle brancher. I alt 1.500 sider i 2 overskuelige bind. Et nyt og uundværligt værktøj for alle, der ar-

bejder professionelt med det engelske sprog - og har brug for de helt eksakte oversættelser."

IFF fagordbog dansk/engelsk - engelsk/dansk. Redigeret af Jørgen Høedt, Charlotte Langkilde, Alison Lay, Charlotte Riis-Olsen, Inge Brandstrup Sørensen. Medredaktør: Kahleen Grave, Korrektur: Christina Borella, Lene Rønkvær, Databasesystem: Erik Skovfoged. IFF Ordbøger 1988.

Begge bind koster tilsammen kr. 1947; bind 1 (dansk-engelsk) har et omfang på 740 sider indeholdende ca. 37.000 ordbogsartikler, bind 2 (engelsk-dansk) 731 sider med ligeledes ca. 37.000 ordbogsartikler. I forordet bliver ordbogen betegnet som værende "den hidtil største fagordbog mellem dansk og engelsk", der indeholder "selv de allerlyseste engelske og danske fagudtryk og vendinger, som reflekterer dagligdagen i erhvervslivet og de økonomiske og juridiske sektorer i Danmark". Redaktionen forstår ordbogen som et redskab både til tekstreception og til tekstproduktion, eller som det siges i forordet: "til en bedre forståelse af engelsk- og amerikansk-sprogede tidsskrifter og anden faglitteratur, rapporter, regnskaber osv. samt en hjælp til oversættelse af erhvervslivets tekster i disses mangfoldige afskyninger." Det tilføjes dog, at ordbogen ikke indeholder detaljerede forklaringer, men forudsætter "en vis indsigt i emnekredden".

Det er normalt, at ordbogsforord i nogen grad er skrevet som en slags reklametekst, ofte bruges dele af forordet til omslagsstekt eller direkte i reklamebrochurer. Men selv om man bør læse en sådan reklametekst med en god portion skepsis, kunne man uden videre føle sig fristet til at ofre de mange penge på en ordbog for at få et godt hjælpemiddel til afhjælpning af problemer med reception og produktion af engelske og amerikanske fagtekster.

Her nærmer den overdrevene reklame sig dog det, man har kaldt "ordbogskriminalitet" (se Hausmann 1987), når der påstås, at ordbogen indeholder 150.000 fagudtryk. Antallet af ordbogsartikler i begge ordbøger er i virkeligheden knap 75.000, den overdrevene anprisning af det dobbelt så store tal må forstås som summen af lem-mata og ækvivalenter.

Til hjælp ved brugen af ordbogen findes der meget korte praktiske bemærkninger om alfabetiseringsprincipperne og en forklaring på forkortelserne *US* og *UK*, alt i alt 15 linier. Det er ikke meget, vel også lidt for lidt, bl.a. mangler der en forklaring på forkortelsen *DK*, fx efter *Provinnsbankforeningen* (DK). Mikrostrukturen ved de en-

kelte ordbogsartikler er meget enkel, efter lem-maet følger en ækvivalentangivelse, i begge tilfælde uden yderligere information:

kapitalinteresse capital participation
 kapitalinteresse participating interest
 kapitalinteresse share
 kapitalinteresse shareholding
 kapitalinteresse vested interest
 kapitalinteresse i datterselskab shareholding in a subsidiary

Man spørger sig selv, om den ovenfor citerede "indsigt i emnekredden" er tilstrækkelig til uden yderligere oplysninger at vælge imellem 5-6 uspecificerede muligheder ved tekstproduktion i eller oversættelse til det fremmede sprog. Man kunne bruge et tilfældighedsprincip og vælge en af ækvivalenterne, men for at være sikker måtte man slå efter i en anden ordbog under en af de muligheder, som IFF foreslår. I sig selv letter denne ordbog ikke - som håbet i forordet - den internationale kommunikation for erhvervslivet.

Samme indvending kan fremsættes, hvis man er i tvivl om oversættelsen af *periodeafgrænsningspost*, hvor man i ordbogen får valget mellem:

periodeafgrænsningspost accrual
 periodeafgrænsningspost prepayment

I dette tilfælde har man i virkeligheden valget mellem to ikke-ganske korrekte og i alle tilfælde ikke "højaktuelle" ækvivalenter: I henhold til EF's fjerde direktiv fra 1978, som er blevet vedtaget i både England og Danmark 1981, svarer *periodeafgrænsningspost* til *prepayments and accrued income* (på aktivsiden) og til *accruals and deferred income* (på passivsiden). Denne oplysning kan man i øvrigt få i den engelsk-danske del af FR YD, som redaktørerne burde have konsulteret, når de i forordet hævder at være højaktuelle også for regnskab. Et andet eksempel på en manglende aktualitet og dermed også pålidelighed kan ses af den manglende lemmatisering af *marker-maker* og *trainee solicitor*; i stedet finder man de tidligere brugte betegnelser *broker*, *jobber* hhv. *articled clerk*. Påfaldende ofte vil brugeren netop ikke finde det, forordet lover: de allerlyseste fagudtryk.

Det er heller ikke svært at påvise direkte fejl, der efter vores mening snarere hindrer de danske eksportbestræbelser i stedet for at

styrke dem, som udgiveren ikke ubeskeden håber:

"Det er IFFs håb, at IFF fagordbog bl.a. vil medvirke til en styrkelse af eksportbestrebelseerne i danske virksomheder samt lette den internationale kommunikation for erhvervslivet, den offentlige administration mv."

Dette håb står i skarp modsætning til informationerne ved ikke uvigtige fagudtryk:

afbetalingskøb hire purchase
 afbetalingskøb conditional sale
 afbetalingskøb installment buying
 afbetalingskøb purchase on instalment contract
 køb med ejendomsforhold purchase with reservation of right of ownership

Her er den første ækvivalent juridisk ukorrekt, da den svarer til det danske *leje med køberet*. Ved afbetalingskøb indgår en affale om erhvervelse af ejendomsretten til et gode, dvs. købet er kontraktligt forpligtet til at købe, men ved *hire purchase* indgår en leleafale, ved hvilken lejeren gives en mulighed for ved lejeperiodens udløb at erhverve ejendomsretten til det lejede. Termen *afbetalingskøb* er på dansk blevet afløst af *køb med ejendomsforhold*, som den danske- engelske del lemmatiserer og oversætter med *purchase with reservation of right of ownership* i stedet for den juridisk korrekte ækvivalente *conditional sale*, som for øvrigt også findes i BAILEY, og som ordbogsforfatterne også kender, da de (korrekt) bruger den som oversættelse for *afbetaling* og ved *afbetalingslov*. Det sidste ord er dog ikke det allernyeste danske fagudtryk, da det i 1982 blev erstattet af *kreditkøbslov*. Også her viser det sig, at redaktionen ganske vist i mange tilfælde lå inde med den nødvendige viden, men kun gjorde partiel brug af den. Termen *kreditkøbslov* er således ikke ukendt for ordbogsforfatterne, som de lemmatiserer:

kreditkøbslov credit purchase legislation

Ækvivalenten er til gengæld ikke korrekt, helt rigtig ville *Credit Purchase Act* være, da *act* svarer til *lov*, hvortil *legislation* betyder *lovgivning*.

Listen over sådanne umøjagligheder og fejl kunne gøres meget lang, se fx

Attorney-General (US) riggsadvokat

negativ kontraktinteresse negative contractual interest
 positiv opfyldelsesinteresse damages for breach of contract
 inadkvans remoteness
 right of access samkvæmsret

Efter vores mening er prisen på kr. 1947 uforholdsmæssig høj for noget, der kun kan betegnes som en ordliste med en udførelsesret oprensning af mulige, men også nogle gange ukorrekte ækvivalenter. Køb og brug af denne ordbog kan ikke anbefales.

Literatur

- BAILEY = *Dansk-Engelsk handels- og fagordbog for erhvervslivet, administrationen og forvaltningen*. Af I. E. Bailey. Det Schönbærge Forlag 1979.
- Bergenholtz, Henning/Mugdan, Joachim (Hrsg.) (1985): *Lexikographie und Grammatik. Akten des Essener Kolloquiums zur Grammatik im Wörterbuch* 28. 30.6.1984. Tübingen: Niemeyer 1985.
- FRYD = *Anglo/Amerikansk-Dansk Dansk-Anglo/Amerikansk special ord-bog inden for revision, regnskabsvæsen m.v.* Af Ejnar Fryd. 3. udgave revideret og ajourført af Per Otto Bech. FSRs Forlag 1987.
- Hausmann, Franz Josef (1987): *Wörterbuchkriminalität. Lexikographie zwischen Markt und Wissenschaft, i: Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen* 27, 1987, 7-17.
- Wiegand, Herbert Ernst (1988): *Was eigentlich ist Fachlexikographie? Mit Hinweisen zum Verhältnis von sprachlichem und enzyklopädischem Wissen, i: Deutscher Wortschatz. Lexikologische Studien. Ludwig Erich Schmitt zum 80. Geburtstag von seinen Marburger Schülern*. Hrg. von Horst Haidter Munske, Peter von Polenz, Oskar Reichmann, Reiner Hildebrandt. Berlin/New York: de Gruyter 1988, 729-790.